

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. vi. De principe qui caput est reipublice: & electione ei[us] & privilegiis:
& premio v[ir]tutis & culpe: & q[uod] beatum Iob debeat imitari/ & de
virtutibus beati Iob.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Polícratici de Curialiũ nugis.

discipline effugit fictum: nec habitat i corpore subdito peccatis.

Innocentia si
mulata.
Equitas si
mulata.

Alibi me dixisse recolo / quia teste patre magno augustio simu-
lata innocentia nõ est innocetia / sed duplex malicia: quia mali-
tia est & simulatio. Equitas quoq; simulata nõ est equitas: s; du-
plex iniquitas / quia iniquitas est & simulatio. Vñ immodera-
to stupore confundor: cum frequentissime videã (nescio fideles
an infideles dicã) in sacrilegio hmõi deprehesos / ad hoc totis vi-
ribus anhelare / vt minis & terroribus vrgeat sacerdotes ad ab-
solutione prestãdã: quã nec isti fideliter dare / nec illi in cõtuma-
cia vtiliter accipere possũt. Sane facilius est vtrũq; iuolui / q̃ alte-
rum istorũ expediri. vtrius tñ sit culpa grauior / nõ facile dixerĩ.
Hec de his q̃ in politica p̃stitutione plutarchi vicẽ aie obtinent.

¶ De principe qui caput est reipublice: & electione eius & pri-
uilegiis & premio & tuitis & culpe / & q̃ beatum Iob debeat imi-
tari & de virtutibus beati iob. Capitulum. VI.

Sequitur vt eius imitãtes vestigia de mēbris reipubli-
ce differamus. Dictum est aut̃ principẽ locũ obtinere
capitis / & qui solius mētis regatur arbitrio. Hũc itaq;
vt iã dictũ est / dispositio diuina in arce reipublice col-
locauit: & eũ nũc archano p̃uidentie sue mysterio / ceteris p̃fert
nunc quasi suorũ iudicio sacerdotũ / nunc ad eũ p̃ficiendũ toti⁹

Nũeri .xxvij.

1. Regũ .ix.

vij. q. j. licet er-
go. et ca. seq̃n.
Si ergo.

Nũeri .xxvij.
Electiois for-
ma p̃ moysem
de principe.

Auctoris iter-
positio.

populi vota cõcurrũt. Vñ & i veteri testamẽto legitur. q̃a moy-
ses ordinatur⁹ eũ qui p̃fesset in populo cõuocauit oẽm synagogã
vt eligeretur astante pp̃lo. ne q̃ postmodũ retractio cuiq; ne quis
scrupulus resideret. Legitur in libro regnorũ q̃ saul rex futurus
apparẽs in facie populi ab hũeris sursum sup̃minebar vniuersũ
populũ. Quare queso nisi quia quẽ oportet p̃esse aliis / p̃ectore
debet & ore p̃minere / vt quasi bonorũ operũ vnus / toti⁹ popu-
li latitudinẽ amplexari valeat & p̃tegere tanq̃ doctior / sanctior
circũspectior: & omni virtute p̃stantior? Dicit enĩ domin⁹ ad
moysen. Assume ad temetipsum iesum filiũ naue hominẽ qui
habet spiritum dei in semetipso: & impones man⁹ tuas sup̃ eũ.
& statues corã eleazaro sacerdote: & p̃cepta ei dato in conspe-
ctu totius synagoge / & p̃cipe de ip̃lo corã eis / & dabis clarita-
tem tuã super illũ: vt audiãt illũ filii israel. Audis euidenter or-
dinationẽ principis populi tam manifeste descriptam: vt pene
expositione non egeat. Si eam tamen manifestius queris / eam
tibi auctore domino / loco suo & tẽpore cũ p̃ceperis explanabo /
adiiciens indumẽtorum & quorũdam sacramẽtorũ significatio-
nes. Hic autem plane nulla est populi acclamatio: nulla consan-

guinitatis ratio/ nulla propinquitatis habita contemplatio est. Mortuo salphaat/ filie paternā apud moysen vēdicabant hereditatem. petitionem earum iustam esse deus ipse testatur. Propinquis nāq; agrorum & predionum hereditas relinquenda est & vt plurimum actionum. Gubernatio vero populi illi tradenda est quem deus elegerit homini/ scilicet tali qui habet spiritū dei in se & precepta dei in conspectu eius sunt: qui moysi valde notus sit & familiaris. i. in quo sit claritas legis & sciētia vt possint eum audire filii israel. Nec tamen licitum est favore nouorum recedere a sanguine principū quibus priuilegio diuine promissionis & iure generis debetur successio liberorum/ si tamen (vt prescriptum est) ambulauerit in iustitiis domini. Si vero a via paulisper deflexerint non statim vsq; quaq; deiiciuntur: sed patienter corripuntur in iustitia donec fiat conspicuum eos pertinaces esse ī malo. Neq; enim roboam statim excussus est a solio patris ex quo seniorū contempto consilio recessit a via salomonis. onus importabile volens imponere in humeris filiorū israel. verū tamen scissū est regnū eius decedentibus. x. tribubus post ieroboā seruū salomonis. Fueruntq; regna diuisa dū regnū habuit iuda & israel. Sensit ergo de contumacia penam: de gratia dei & priuilegio sanguinis misericordiam vt rex quidē maneret: sed magna regni parte mutilatus. Vnde hoc illi? Quia adheferat consiliis iuuenū contēnēs vias & precepta prudentie. Impossibile enim est vt salubriter disponat principatū qui non agit consilio sapientū. Ve (inquit) terre cuius rex puer est: & cuius consiliiarii mane comedūt. Beata terra cuius rex nobilis est. & cuius principes vescuntur tempore suo/ ad refectionē non ad luxuriā. Ibi etenī sapientia esse nō potest. Hinc sanctus iob. Sapientia vbi inuenitur: & quis est loc⁹ intelligētie? Nescit homo precīū eius: nec inuenitur in terra suauiter viuentiū. Nō equabitur ei labentiū quicq; trahitur enī sapientia de occultis. Longe vtilius iuuenes repulisset/ acquiescens cōsilio seniorū/ vitā beati iob hñs regnandi formā. Audi ergo quid de se fateatur. Qñ pcedebam ad portā ciuitatis/ & in platea cathedrā parabāt mihi Videbāt me iuuenes & abscondebant: & senes assurgētes stabant: principes cessabant loqui: & superponebāt digitū ori suo. Vocē suā cohibebāt duces/ & lingua eorū gutturi suo adhebat. Auris audiēs btificabat me/ & oculus vidēs testimōiū reddebat mihi/ eo q̄ liberassē pauperē vociferantē/ & pupillū cui nō erat adiutor. Bñdictio pituri super me veniebat: & cor vidue

Maeri. xxvij.

Principis electio nō ex successione sed ex ordinatione diuina pcedit.

Regni successio pot' ex electione debet eis q̄ ex sāguine regali sunt q̄ alijs.

ij. Regū. xij. ij. Paral. x.

Iuuenū consilia reprobant.

Ecclesiastes. x.

Job. xvij. 1

Job. xxx. Regnādi forma a btō iob.

consolatus sum. Iustitia indutus sum: & vestiui me sicut vestimento & dyademate/iudicio meo. Oculus fui ceco & pes claudō. Pater eram pauperū: & causas quam nesciebā diligētissime inuestigabam. Conterebam molas iniqui/ & de dentib⁹ illius auferebam predam. Dicebāq; ī nidulo meo moriar: & sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est sec⁹ aquas: & ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innouabitur: & arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant sententiam expectabant/ & intenti tacebant ad consiliū meuz: verbis meis nihil addere audebant: & super illos stillabat eloquū meum. Si quando ridebam ad eos non credebāt: & lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissē ire ad eos sedebā primus. Cūq; sederem quasi rex exercitu circumstante: eram tamē merentium consolator. Ecce regnandi in viro iusto ex magna parte expressa est formula: quam si per singula exequi voluerimus integri libri magnitudinem infertarum virtutū series vel sola complebit. Diligens lector singula verba discutiet: quia in his omnibus neciota/ nec apex a mysterio salutis vacat. Pauca tamen que in ipsa superficie verborum eminent quanta potero breuitate perstringam. Quando (īquit) lauabā pedes meos butiro: & petra mihi fundebat riuos olei cū in parata cathedra residerem in platea abscondēbāt iuuenes/ & mihi senes astabāt. Innuūt ergo quia rerum affluentia/ gratiarūq; concursio: ei prudentiam non excusserint: sed in his oibus ex conscientia/ & testimonio bonorū operū auctoritas inconcussa pmāsit. Egrediebatur enī ad portā qui latebris non egebat/ & qui docendi pmeruerat sedem/ senū prudentiā erigebat/ leuitate iuuenili abscondita. Cessabant loqui principes: & lingua ducū gutturi adheerebat non audētes grādia loqui: & imponere humeris hoīm onera importabilia/ que nec in superficie digiti tāgi solēt. Docebat enim omnē virtutis laudem in actione psistere: cassūq; esse splendorem verbi cui non subest soliditas operis. In omni opere (īqt salomon) erit abundantia: vbi autem verba sunt plurima ibi frequenter egestas. Principū vero & ducū est: alios in via morum precedere: non que faciēda sunt aliis tumide itonare. Auris audiens & oculus videns beatificabat me. Instrumenta corporis eleganter exp̄ssit: quibus sensus anime maxime cōualescit. Exteriorū nāq; notitia: oculi & auris obsequio fidelissime trāsit ad animā: & thesauros cordis sepius lingua incauta dispergit. Qd vero audiens & videns adiecit/ sapiētis iudiciū exprimit. iuxta

Prover. xiiij.

illud Beatus qui loquitur in aure audientis. Non itaq; beatifica-
tum se dicit linguis hominum que in alterutram partem vel a-
more vel odio frequenter impelluntur. Sufficit ei testimonium
conscientie: presertim cum roboratus sit iudicio sapientum/ eo
(inquit) q; liberassem pauperem: pupillum et periturum & con-
solatus sum cor vidue. In his enim maxime principalis claret au-
ctoritas que a domino instituta est ad iniurias ppulsandas. Hec
quidē sunt opera misericordie/ & erit nomen agentis ea benedi-
ctum in secula. Sed ne credas eū remissiore clemētia: vitii au-
daciā prestitisse. Iustitia (inquit) indutus sum & dyademate
iudicio meo/ causam quā nesciebā diligentissime inuestigabaz.
Oportet enī iudicē cuncta rimari & ordinē rerū plena inquisitio-
ne discutere/ nec ante obuiare alicui q̄ causa sit legitimis ratio-
nibus plenissime limitata. Vt enī ait ethicus. Ad penitendum
pperat quisquis cito iudicat. Conterebā molas iniqui. Iniquus
est quisq; in iudiciis sequitur nō causā/ sed predam: qui sic mune-
ra diligit vt sequatur retributiones. Et licet equum sit quod dis-
cernit ad precium/ auaritie seruiens/ pgit in mortem. Vnde se-
quitur. Et de dentibus illius auferebam pda; dicebāq;. In nidu-
lo meo moriar. Mētem itaq; composuerat qui rerū suarū āplia-
titudine contentus erat. Nec auaritie aut ambitionis stimulo vr-
gebatur vt domū domui: agrū agro cōiungeret/ vsq; ad terminos
loci ac si solus habitaturus esset in superficie terre. Et sicut palma
multiplicabo dies. Rem ammirandā aristotiles in septimo p-
blematū & plutarchus in octauo memorabiliū dicit. Si super
palme inuunt arboris lignū magna pōdera imponas/ ac tam
grauius vrgeas & oneres vt magnitudo oneris sustineri neque-
at nō deorsū cedit/ nec in terrā flectit: sed aduersus pōdus resur-
git & sursum nitit̄ recuruatq;. Propterea (inquit) plutarch⁹/ pla-
cuit palmā signū esse victorie in certaminib⁹ qm̄ ligni īgenium
hmoi est vt vrgentibus & opprimētibus nō cedat. Fertur item
q; ramus eius palme que grece dicitur basileros auelli non pōt
si trahatur deorsum: sed si sursum producas cedit. Constat autē
quia truncus palme vel stipes a radice contrahitur: sed in super-
rioribus dilatat. Secus autē est in quauis arbore que tāto ma-
gis turgescit/ quo ad terrā stipes/ vicinuis accedit. Per palmam
ergo significat̄ iustitia iuincibilis/ q̄ descēsu nō nouit sed solū ad
superiora processum. Vñ iustus vt palma florebit. Radix mea
aperta est secus aquas/ scripturarū vtiq; & virtutū. de quib⁹ su-
pra/ & ros scilicet gratie morabit̄ in messione mea/ intellige bo-

xxx. q. v. iudē-
ca.Palma q̄re
habet in certa
mine p signo
victorie.Lōcor. xlviij.
dist. omnes.

ps. xxi.

Polícratici de Curialiū nugis.

nonum operum: quorum manipulos electis reponet apud se in illa die iustus iudex. Vnde sequitur. Gloria mea semper innovabitur: & arcus meus instaurabitur: quia est aliquid quo tēdit & in quo dirigit arcū iustus. Nec passim sequitur / contos testaq; lutoq;. Qui me audiebant expectabant sententiam &c. Sepe dictum est: sententiam in bono semper accipiendam esse: iuxta illud. Sapientior videtur sibi piger septem viris loquentibus sententias. Audis in sapiente tria concurrere. Intenti (inquit) tacebant ad consiliū meū: verbis meis nihil addere audebāt: stillabat super eos eloquium meum. Res ardua desiderat attētionē: & virum grauem decet consilia meditari: vt quicquid agit: quicquid loquitur: sit pro consilio homini affectanti sapientiam. Est autem oris circuncisi illa proferre: quibus nihil demi liceat vel apponi. Est autē viro graui turpissimū: si iugiter se nugis & fabulis immisceat: & inter congarriētes p̄strepāt: veluti rabulusanser amixtus oloribus: & oēm materiā credit aptam esse litigijs. Ambigitur quid enī castor sciat an docilis pl̄. Brūdufū inimici melius via ducat an apii. Preterea que habundāt sui copiositate vilescunt: & cū multiloquio pctm̄ non desit: pauca prudēter loquētis sermo est p̄ciosus. Vnde socrates querenti quō quis factā optimā comparet. Si gesserit (ingt) optima & locut⁹ fuerit pauca. Hoc est qđ vir iustus & x̄itus delinquere in sermone: dicit stillasse eloquium suum. Qui enim nō delinquit in x̄bo: hic p̄fectus est vir. Si quando ridebā ad eos non credebant. Ris⁹ leuitatis indicium & quo patientior eo impudentior & reprehēnsibilior est. Ait enim: stultus in risu exultat vocem suā. Et saluator fleuit qui vtiq; risisse non legitur. Nec eum facile crediderim pronū esse ad cachinnum: qui sub tanta ambiguitate de risu loquitur / vt & si riserit non credatur. Et lux vultus mei nō cadebat in terram. Risit forte vir iustus: sed eum in hylaritate temporalis ineptia nulla resoluit. Et quicquid terrenum erat in moribus vultū verebatur austerū. Si voluissem ire ad eos: sedebam prim⁹. Prima siquidem cathedra dignus erat qui alios tantarum x̄tutum itinere p̄cedebat. Cūq; sederet quasi rex famulantib⁹ alijs: lachrymas merētium abstringebat. Iocūda quidē conclusio: cū ptas publica sic studet p̄esse vt in vniuersitate sua tristē aliquē esse nō patiat. Qua x̄o arte id fiet moralis capus subiectus exequitur. Tanta quidem amenitate florum & fructuū vbertate / vt si quis eum ingreditur paradisi delitijs se gaudeat interesse. Miraris forte & attonitus obstupescis quēq; in exilio carnis huius

Prover. xxvj.
Tria in loq̄la
sapiētis atten
denda.

Socratis no:
tabile verbū p̄
loq̄ndo pauca

Jacobi. iij.
Hō de risu.

Ecc̄i. xxj.

ius: tante dulcedinis participem esse: & celestium civium esse concivem
 sed an ita esse possit ex opibus viri iusti tu ipse diiudica. Si nega **Job. xxxi.**
 ui quod volebant pauperibus & oculos vidue expectare feci. Si come
 di buccellam meam solus & non comedit pupillus ex ea: quia ab in
 fantia crevit mecum miseratio: & de utero matris mee egressa
 est mecum. Si despexi pretereuntem eo quod non habuerit indumentum:
 & absque operimento pauperem. Si non benedixerint mihi la
 tera eius: & de velleribus ovium meorum calefactus est. Si leua
 vi super pupillum manum meam: cum viderem me in porta superio
 rem: humerus meus a iunctura sua cadat: & brachium meum cum
 ossibus conteratur. Semper enim quasi tumentes fluctus super
 me timui deum: & pondus eius ferre non potui. Si putavi auxi
 robor meum: & dixi obrizo fiducia mea. Si letatus sum super mul
 tis divitiis & quia plura repperit manus mea. Si vidi solem cum
 fulgeret: & lunam incedentem clare: & letatum est in abscondi
 to cor meum & osculatus sum manum meam ore meo que est
 iniquitas maxima: & negatio contra deum altissimum. Si ga
 uisus sum ad ruinam eius qui me oderat: & exultavi quod inveni
 set eum malum. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: quis det
 de carnibus eius ut saturemur. Foris non mansit peregrinus: ho
 stium meum patuit viatori. Si abscondi quasi homo peccatum
 meum: & celavi in sinu meo iniquitatem meam. Si expansi ad mul
 tudinem nimiam: & despectio propinquorum terruit me: & non ma
 gis tacui: nec egressus sum hostium. Si adversus me terra clamat
 & cum ipsa sulci eius deflent. Si fructus eius comedi absque pecunia:
 & animam agricolarum eius affixi: pro frumento oriatur mihi tribu
 lus: & pro ordeo spina. An non credis eum ambulare in latitudine **f. ad Thum. 1.**
 ne deliciarum dei qui de corde puro & conscientia bona & fide
 non ficta sub imprecatione tanta de se ista fatetur? Quis istorum
 verborum desiderat interpretationem: aut in tanta virtutum lu
 ce non videt? Nimirum plane ebes est & obtusi ingenii cui per se
 ista non lucent. In unum hic plurima congeruntur: quorum vel
 unum orbem quendam illustrare sufficeret. Si principes plura le
 gere vel audire fastidiunt: saltem hoc tantillum legant: audiant:
 & inquisitione diligenti discutiant dum imitantur. Sequitur enim
 in eodem. Si audierint reges & observaverint vocem domini: com
 plebunt dies suos in bono: & annos suos in gloria. Si autem non
 audierint transibunt per gladium & consumentur stultitia: vides ne in
 titium regum duplicem exitum? Aut enim pro gladium transiunt: aut stultitia
 consumuntur. Et recte dicuntur pro gladium transire: non finire eo quod gladi
 um

Job. xxxvi.
 Premium re
 gum bene agen
 tium/et male
 agentium pena

Sapientie. vi. r
supra. lib. iij.
ca. vi. et. r.

us quasi quidē transitus est eis ad locū vbi fm multitudinem ini-
quitatū suarum potentes potēter puniuntur. Sed & stultitia cō-
sumit impios / quia in depressione populi / robur principis enez-
uatur. Populus nāq; contritus / erigere vires principis nō potest
aut non vult.

Prover. xxvj.

Que mala vel bona subiectis proueniant de moribus prici-
pū qd & aliquorū strategematicis roborat exēplis. Ca. VII.

Proverb. xj.
Eccl. r.

Vasi (inquit) qui mittit lapidē in atriuū mercurii / sic
qui dat insipienti honorē. Hoc a diuersis diuerso mō
exponitur. Ego sapientiorū venia impetrata aceruū
credo mercurii in quo consistit ratio calculandi: quia
mercurius numen eorum est qui negotiationē exercēt & ratio-
ciniis suis diligētē inuigilant. Mittere ergo lapidē in aceruū
quo regitur ratio calculādi est totū turbare calculi rationē: & ho-
norē conferre insipienti est reipublice subuertere vitam. Et ipos-
sibile est vt alios vtiliter regat quē propri⁹ subuertit error. Aut
enim. Vbi nō est gubernator / populus corrūet. Et alibi. rex infi-
piēs perdet populū suū: & ciuitates inhabitabūtur super sensum
prudentiū. Omnis potētatus / breuis vita: languor prolixior gra-
uat medicum: breuem languorem precidet medicus. Sic & rex
hodie est & cras morietur. Cū enim morietur homo heredita-
bit serpentes & bestias & vermes. Nūqd queso pauperes oppri-
muntur iniuriis / attenuatū exactionibus: rapinis multiplicib⁹
exspoliant: iubētur in se cōcurrere populi & orbē cōcutere vt po-
tētibus isti succedant heredes? Isti nāq; succedūt oībus iure suo:
nec desideratur solēnitas testamenti. Ab intestato emergūt: ve-
lis nolis hos habebis heredes. In secularibus litteris fertur dixit
se plato / peride est cum subditos opprimūt magistratus ac si ca-
put corporis intumescat / vt a mēbris aut oīno aut sine molestia
non possit. Hanc aut passionē sine grauissimo dolore mēbrorū
tolerari: vel curari impossibile est. Si nō incurabilis fuerit pas-
sio / sic viuere q̄ mori miserius est. Miseris autē nichil vtili⁹ est /
q̄ vtrūq; finire miseriam. Idē quoq; dixisse legiē cū in subiectos
potestas seint / idē est ac si tutor pupillū psequat: vel eū suo mu-
rone iugules / ob cuius defensionē ab eodē traditū tibi gladiū
accepisti. Rem nāq; publicā / frui iure pupilli percelebre est / &
eam tunc demum recte procedere: cum caput eius se inutile eē
cognoscit / nisi fideliter membris cohereat. Hec ille: Et quidem
elegantē & vere. Sed vt mihi videtur coherentia fidelis & fir-
ma esse non potest: vbi nō est tenax vnio voluntatū: & quasi ip-

Platonis ver-
ba de magi-
stratu oppri-
mēte populū.

vt patet. l. j.
xj. de iure rei
publice. l. rem
publicam.
Populi vnio
ad dñm r ecō-
uerso.